

Розділ 1

СМАК ВЛАДИ

Якщо на початку літа ви вирішили прокататись кам'янистою пустелею Ваді Рам в Йорданії, виїжджати треба рано-вранці. На прогулянку під слінчучо-синім небом, серед звітрілих рожево-червоних скель та сіруватого, з жовтим відтінком, піску матимете кілька годин — поки не накрила спека.

Це було 1 червня 2014 року. В Україні щойно відбулися президентські вибори. Розійджаючи пустелею на позашляховику, ми з друзями із запалом обговорювали перспективи, що відкривалися перед країною. Центральна виборча комісія ще не підбила офіційних підсумків, та було зрозуміло, що в першому турі переміг Петро Порошенко. Близько полудня ми повернулися на базу.

Задзвонив телефон. У слухавці почувся веселий голос Порошенка. Після привітань він запитав, чи не хочу я стати главою його адміністрації.

— Звичайно, і главою адміністрації готовий, — відповів я у тон співрозмовникові.

— Ні, ти не зрозумів, — сказав він. — Я не жартую. На роздуми — 5 хвилин.

Домовилися про зустріч. Через день я був у Києві. Розмова тривала кілька годин. У мене були десятки запитань до п'ятого Президента України. Якою він бачить майбутню країну? Наскільки рішуче налаштований на реформи? Що відбувається на Донбасі і як він збирається погасити конфлікт? Політичних амбіцій у мене ніколи не було, тому робота в адміністрації могла мене зацікавити лише в тому разі, якщо Президент налаштований на радикальні зміни й готовий надати мені достатню самостійність. Так і буде, — підтверджив він.

На сході починалися бої. Я відразу попередив, що нічого не розумію у воєнних питаннях, мені до дущі — побудова нового.

У неділю, 8 червня, наступного дня після інавгурації Президента, я зайшов до свого кабінету на Банковій.

* * *

На початку листопада 2013 року я завершив продаж Українського Медіа Холдингу — компанії, яку будуваю усе своє життя.

Ситуація в країні видалася безпросвітною: насувалась економічна криза, а президент Віктор Янукович, за всіма ознаками, був готовий піти на все, аби через півтора року домогтися переобраних. Для занять бізнесом прогноз на 2014 рік був цілковито несприятливим, тому я планував присвятити його відпочинку й самоосвіті.

21 листопада почали спрощуватися мої найпріоритетні побоювання. Уряд Миколи Азарова оголосив, що призупиняє підготовку до підписання угоди з Євросоюзом про асоціацію. Угода сприймалася в українському суспільстві не стільки як перший крок на пляху до членства в ЄС, скільки як єдиний спосіб зупинити дрейф до економічної та політичної диктатури. Активні

громадяни того ж самого вечора вийшли з протестами на майдан Незалежності, після Помаранчевої революції відомий всьому світові як просто Майдан. У перший вечір їх було кілька сотень, за кілька днів — декілька тисяч. У мітингу за євроінтеграцію, що відбувся у неділю, 24 листопада, взяло участь кілька десятків тисяч людей.

У ті дні було важко зрозуміти, наскільки серйозними виявляться наслідки протестної хвилі. Все ж таки зрив угоди про вільну торгівлю не виглядав достатнім приводом для зміни режиму — мені принаймні не відомі подібні історичні прецеденти. А наступними днями почало здаватися, що протест видіхається.

29 листопада Янукович повернувся з вільнюського саміту «Східного партнерства», де підтвердив позицію уряду: підписання угоди відкладається мінімум на шівроку. «Ви залишили мене сам на сам з дуже сильною Росією», — кинув він у кулуарах лідерам Євросоюзу. Від літа Москва докладала величезних зусиль, щоб зірвати угоду Києва з Брюсселем. Застосовувалися погрози, торговельні обмеження, умовляння. Перед Вільнюсом Янукович провів кілька зустрічей з Володимиром Путіним. Остання з них відбулася 9 листопада. Зі скучих витоків у пресу було відомо, що Путін настійливо радив колезі відмовитись від угоди з Європою.

Один з членів української делегації у Вільнюсі нещодавно розповів мені, що відбувалося в литовській столиці. Голова Європейської комісії Жозе Мануел Баррозу разом із колегами протягом двох з половиною годин фактично вмовляв Януковича підписати угоду. Українські дипломати довгі роки мріяли про той момент, коли європейці розпочнуть нас умовляти. І ось цей момент настав. Європейці наводили всі можливі і неможливі аргументи на користь підписання. Бесіда затягнулася. Януко-

ЧЕТВЕРТА РЕСПУБЛІКА

вич, ігноруючи протокол, просив лати ще час для розмови. А тим часом лідери 28-ми країн очікували українську делегацію на вечірньому прийомі. Коли відкладати початок прийому було вже неможливо, європейці ще раз запитали: «Може, все ж таки, підпишемо?», але отримали негативну відповідь. Лідери Німеччини та Литви, Ангела Меркель і Даля Грібаускайтє, під час вечері намагалися переконати Януковича. Він знову відмовив.

У ніч після повернення Януковича з Вільнюса загін міліції особливого призначення «Беркут» жорстоко розігнав кілька сотень студентів, що залишилися на Майдані.

Новина про це застала мене у Стамбулі, де я брав участь у засіданні виконкому Всесвітньої газетної та новинної асоціації WAN-IFRA. Опубліковані в YouTube сцени побиття беззахисних дітей на порожніх вулицях неможливо було ливитися без гніву і здригання.

Настрій був пригнічений. «Все, — подумав я. — Це — диктатура».

Уесь день я жадібно стежив за новинами з Києва, де на Михайлівській площі зібралися тисячі розгніваних городян.

1 грудня, у неділю, на Хрещатик та прилеглі вулиці вихлюпнулось людське море. Протестувальники легко змели заслони міліції і знову зайняли Майдан. Сотні тисяч киян скандували: «Банду геть!» і «Рево-лю-ці-я!».

Навечір мені зателефонував Сергій Курченко, новий власник УМН. Його голос був стурбованим:

— Шо скажете з приводу того, що відбувається? Дайте пораду...

— Схоже, режимові кінець, — відповів я.

— Та що це ви...

— Побачите.

Розслідування злочинів, скосних старим режимом на Майдані, на жаль, не завершено — наліт багато документів було